



Čeperánek, s.r.o.

Čtvrtletní plátek spolku Čeperánek

Tradiční rok v Čeperce

Díl pátý: Zima

Kolo roku se uzavřelo

Kolo roku je jakýsi „pohanský kalendář“ a je symbolem cyklického opakování času. Naši předkové nerozdělovali rok na dvanáct uměle vytvořených měsíců, ale jejich vnímání času vycházelo z přírody a jejích cyklů. Vzhledem k tomu, že jejich život byl úzce spjat se zemědělstvím, hrály proměny ročních období mnohem významnější roli, než dnes.

Kolo roku je rozděleno na čtyři hlavní úseky, které odpovídají čtyřem ročním obdobím. V polovině každého období je pak další svátek, většinou se týkající sklizně, úrody a dalších oslav spojených s poděkováním božstvům Přírody za dary, kterých se nám dostává. Jaro začíná o jarní rovnodennosti, pak přichází letní slunovrat, podzimní rovnodennost a nakonec zimní slunovrat. Data těchto svátků vycházejí z astronomických pozorování, a proto se každý rok mohou mírně lišit. Je zajímavé, že pro téměř všechny starobylé kultury byl výpočet přesných časů astronomických událostí, jako je právě slunovrat či rovnodennost, velmi důležitý. Podle některých keltských tradic začíná kolo roku svátkem Yule tedy zimním slunovratem.

Zimní slunovrat (22. 12. 2019)

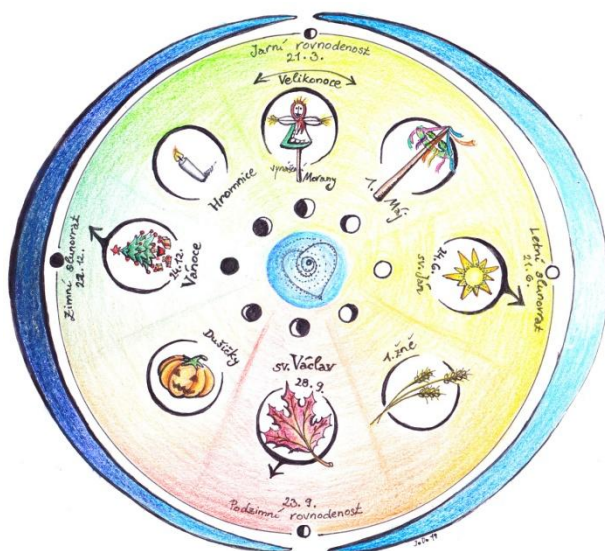
O zimním slunovratu se oslavuje zrození nového slunce, kdy po nejtemnějším období roku, které trvá už od Samhainu, se opět probouzí nová naděje. V tento čas nejdelší noci roku se rituálně zhasínají ohně, aby se zažehly nové. Mladé a očištěné, které pročistí svět

novou silou. Ty buď lidé střeží celou noc až do prvních paprsků nového slunce nebo ho minimálně jdou za ranní tmy uvítat na kopec zvuky rohů, bubnů, tancem, zpěvem a radostí. Při těchto rituálech je to často také zkouška vlastní vnitřní síly, jestli člověk v chladu, sněhu a temnotě dokáže vydržet u ohně až do prvních paprsků.

Na pohanských základech jsou vystavěny celé křesťanské Vánoce. Vždyť je již obecně známý fakt, že Ježíš se nenarodil v zimě a svátek jeho narození byl posunut k zimnímu slunovratu kvůli tomu, aby se kryl s významnými pohanskými svátky, které na tento den připadaly. Odpovídá tomu i povaha svátku, kdy země král zimy a narodí se nový rok, v podobě malého dítěte, krále Jara.

Jako každý sabat se i tento uctívá jídlem, tancem a ohněm. Venku je třeskutá zima a temná noc, ale uvnitř domů hoří oheň v krbu a lidé se veselí. Protože v zimě bylo nutné šetřit jídlem, kterého byl ve studených měsících nedostatek, o Yule se pořádala hostina, aby se lidé naposledy dobře a vydatně najedli.

Velmi rozšířeným zvykem také bylo vánoční poleno. Kus dřeva se nazdobil větvíčkami a stuhami, pak se mu požehnálo pivem a nakonec se poleno slavnostně zapálilo v krbu. To mělo zajistit dostatek světla a tepla po celou zimu. Kusy popela z vánočního polene se pak rozmíchaly do jídla lidem i hospodářským zvířatům jako požehnání.



Samhain (31. října) svátek Smrti a znovuzrození, dnes svátek Všech svatých a Dušičky (1. a 2. listopadu)

Yule (21. prosince) svátek znovuzrození Slunce, dnes Vánoce

Imbolc (2. února) svátek přivolávání světla, dnes Hromnice

Ostara (21. března) jarní rovnodennost, dnes Velikonoce

Beltain (30. dubna) svátek plodnosti a lásky, dnes pálení čarodějnic

Midsummer (21. června) svátek léta, dnes svatojánské ohně

Lughnasad (1. srpna) svátek žní, dnes lokální tradice oslav sklizně

Mabon (23. září) podzimní rovnodennost svátek sklizně dnes Hody a Dožínky

Křesťanské vánoční svátky

23. prosince končí advent a začínají vánoční svátky

24. prosince Štědrý den

Slaví se památka Adama a Evy, podle Bible prvních lidí, které stvořil Bůh. Všeobecně se má za to, že se v tento den narodil Mesiáš (Spasitel - malý Ježíš). Není tomu ovšem tak, narodil se až o den později. Štědrý den se z liturgického hlediska označuje jako vigilie, tj. v překladu "bdělost" a očekávání slavného dne. S tímto dnem je spojena již od 14. století večerní nadílka. Název Štědrého dne však z hlubšího pohledu připomíná štědrost Boha Otce.

25. prosince - Hod boží vánoční

Připomíná se narození Ježíše v Betlémě. Slaví se půlnoční mši. Během dne se sloužily ještě dvě mše - Jitřní (za svítání) a Velká (dopoledne). Je to den plný rozjímání, rodinných a přátelských návštěv a hodování. V tento den se nesmí pracovat.

26. prosince - Svatý Štěpán

Tento den je zasvěcen Svatému Štěpánovi, mučedníkovi a patronu zedníků, kameníků, tesařů, kočích a koní. Z církevního pohledu tento den však přímo nesouvisí s vánočními svátky. Slaví se na paměť velkého kazatele, který hlásal o příchodu Mesiáše (Ježíše). Byl za to židy ukamenován. Tradicí byly v tento den obchůzky koledníků.

27. prosince - Svatý Jan Evangelista

Dříve se slavil i tento den, který byl zasvěcen jednomu z apoštolů. Podle legendy se staral o Ježíšovu matku

Betlém

Tradice stavění betlému je velmi stará, dokonce starší než zdobení stromečku. Vytvářejí se scenérie, které znázorňovaly prostředí, v němž se narodil Ježíšek. Výtvarné zpracování může být různé, odlišuje se jednak použitým materiálem, jednak vlastním pojetím. Poprvé s myšlenkou zobrazit živě narození Ježíše přišel František z Assisi, zakladatel řádu františkánů a později oblíbený katolický světec. Toužil prožít vánoční noc stejně, jako se kdysi udála v Betlémě. Před Vánocemi roku 1223 postavil v jeskyni nedaleko italského městečka Assisi jesle vystlané senem, k nim přivedl osla a vola a spolu se svými přáteli uspořádal mši. Jeho nápad se šířil po celé Evropě. Kromě živého zobrazení betlémské scény se stavěly jesličky, zhotovovaly se i skříňové betlémy. Postavy pro kostely byly zhotovovány v životní velikosti, v průběhu Vánoc se různě přeskupovaly. Nejprve bylo postaveno narození Ježíše, potom byli zobrazováni pastýři a poslední scénou bylo zobrazení příchodu Tří králů. Po nástupu Josefa II. na trůn bylo stavení jeslí v kostelech zakázáno a lidé si začali jesličky vyrábět sami, podle svých možností. Betlém se staví první adventní

Pannu Marii po smrti jejího syna. Jeho nepřátelé ho tak nenáviděli, že ho hodili do kotle s vřelým olejem. Ale Jan Evangelista byl pod Boží ochranou, a tak se stal zázrak, ani horký olej ani otrávené víno mu neublížilo. Zázrak s otráveným vínem, kterému sv. Jan Evangelista před vypitím poželal, byl tak populární, že se věřilo, že vypité víno na svátek sv. Jana má zázračnou moc. Později se stal Jan Evangelista autorem jedné knihy Nového zákona - Evangelium sv. Jana. Je patronem spisovatelů, písařů, tiskařů a knihářů.

28. prosince - svátek Mláďátek

S Vánocemi také úzce souvisí tento den, jeho původ vysvětluje Bible. Mláďátka podle ní byly děti, které nechal povraždit král Herodes, když marně hledal malého Ježíše a jeho rodiče.

31. prosince - Silvestr

Silvestr zaujímá místo uprostřed vánočního období, avšak k oslavám lidových ani křesťanských Vánoc nepatřil. V minulosti se totiž skutečný konec roku neslavil. Od 16. století, kdy gregoriánský kalendář určil začátek roku na 1. ledna, se lidé chodili se starým rokem loučit modlitbou do kostela. Teprve ve 20. století přibyl tento den na významu a dnes ke konci roku neodmyslitelně patří velké oslavy. Tradicí je půlnoční přípitek s přáním všeho dobrého v příštím roce. Možná ne všichni vědí, že Silvestr je původně jméno křesťanského světce. Žil na přelomu 3. a 4. století v Římě a v době, kdy byl zrušen zákaz křesťanství byl zvolen papežem.

neděli a často zůstává až do únorových Hromnic. Jeho obraz je v základě stejný - v centru je chlév s jesličkami, Marií a Josefem, v pozadí stojí osel a vůl, vpravo jsou figurky pastýřů a zprava přicházejí Tři králové. Nad chlévem visí betlémská hvězda, případně tam je anděl. Rozmístění dalších figurek může být různé.



Vánoční...

...František

Vánoční František je jedním ze symbolů vánoční domácí pohody. Vonný kužel se zapaluje především o Vánocích a je vyráběn z páleného dřevěného uhlí. Pro tento účel se nejlépe hodí lípa. Dřevěné uhlí se namele a míchá se s kadidlem což je pryskyřice z kadidlovníku (*Boswellia sacra*), která dává hořícímu františku tu známou vůni. Tradice pálení vonných františků pochází z česko-německého pohraničí, především z Krušnohoří, a je stará téměř 300 let. Jméno františek získaly tyto vonné kužely nejspíše od zakladatele novodobého pojetí Vánoc, svatého Františka z Assisi. A možný je i původ jinde - v angličtině se řekne kadidlo frankincense, a pochází zřejmě ze staré francouzštiny "franc encense" (čisté, ryzí kadidlo).

...strom

Strom jako symbol spojení všech tří částí světa - svými kořeny zasahuje do země, pozemský svět symbolizuje kmen a korunou je spojen s nebem. Jehličnatý strom tím, že je stále zelený, je symbolem věčného života. Jako vánoční symbol se strom do Čech dostal v devatenáctém století z Německa, kde se objevily v 16. století a říkalo se jim zimní máje. První vánoční stromeček se

rozsvítil v pražské vile ředitele Stavovského divadla Jana K. Liebicha roku 1812, který znal tento zvyk z rodného Bavorska. Po třiceti letech se v Praze začaly stromky prodávat zcela běžně a lidé je nazývali Kristovým strůmkem. Zvyk stavět rozsvícené vánoční stromky na veřejných prostranstvích se v Evropě ujal až o sto let později.



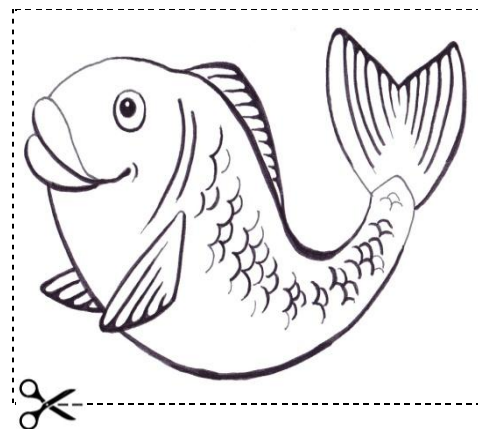
... purpura

Purpura je aromatická směs koření, dřevěných smolných pilin nebo třísek a vonných bylin, která slouží k vytváření aromatických vůní a kouře o Vánocích. Klade se na rozpálenou plotnu, a tím se aromatická směs vlastně praží na sucho. Kromě levandule a kadidla se do směsi přidává ještě hřebíček, skořice, heřmánek, mateřídouška, lipový květ a fenykl s anýzem. Purpuru můžeme opatrně pálit na plotně kamen, i na sklokeramické desce

vaříče nastaveného na nízkou teplotu, ale spíše doporučujeme jako podklad použít alobal. Směs můžeme také zahřívat v aromalampě. Vůně vánoční purpury navodí tu správnou atmosféru vánočních svátků!

... ryba

Na štědrovečerním stole se u nás začala ryba objevovat teprve počátkem 20. století, do té doby byla považována za jídlo postní. Dnes oblíbený kapr však byl v Čechách dlouhou dobu neznámou rybou, dorazili k nám až s příchodem cisterciáckých mnichů, kteří byli vyhlášenými mistry v chovu kaprů. Na štědrovečerním stole kapr zdomácněl především v době válek, kdy byl nedostatek potravin a masa.



Nový rok

1. leden, kterým začíná nový rok, je dnes důležitým dnem, v němž většina obyvatel očekává s nadějí, co jim nadcházející rok přinese. Bývá zvykem přát všem blízkým zdraví a štěstí a dávat různá předsevzetí. U nás se první den v roce slaví většinou dobrým rodinným obědem, procházkami a návštěvami příbuzných a přátel. Silvestrovskou oslavou se lidé rozloučili s rokem starým a následující den oslavují ten nový. Nikoho ani nenapadne, že by to mohlo být jinak. ...a přece po celá staletí bylo! Začínat rok prvním lednovým dnem je dohoda novodobé civilizace, uměle vytvořená a vzhledem k přírodnímu koloběhu vlastně nelogická. Pro naše předky byly důležitými mezníky pro běh času fáze Měsíce a postavení Slunce. Velký význam mělo jaro, kdy se probouzí příroda, rodí se mláďata a chystají se práce na polích. A tak se v některých zemích začínal nový rok 25. března, jinde 19. března, který byl pokládán za den stvoření světa, anebo také 1. března.

Za vlády Přemyslovců se za počátek roku považoval 25. prosinec a to až do husitství. 1. leden se jako stálý termín pro Nový rok začal v Evropě používat až od 15. stol. a teprve v průběhu 17. stol byl téměř všeobecně přijat. Složitě posuny v kalendáři trvaly až do 20. stol.



Tři Králové

Tříkrálová koleda má dlouhou tradici. Původně je vykonával kantor se svými žáky, později kněz s ministranty a někdy i s kostelníkem. Přišli do domu, modlili se a zpívali, vykuřovali kadidlem a kropili svěcenou vodou, kterou den předem spolu s křídou posvětili. Tato obchůzka měla slavnostní ráz a jejím smyslem bylo požehnat všem navštíveným domům i lidem, kteří v nich bydleli, a uchránit je tak od neštěstí, nemocí a podobných nepříjemností. Děti se jako koledníci začali na vesnici objevovat o něco později, nakonec to byli děti z nejhudších rodin. V kopcovitých oblastech severní Moravy krále doprovázeli pastýři. Na Chodsku chodili jen dva a třetího dřevěného nosili s sebou. Malá figurka byla připevněna na motovidle s klikou, a jak se s ní otáčelo, král se neustále klaněl.

Slované klekali na zem a líbali ji. Aby lidé pomohli duchy zahnat, přemísťovali ve světnicích židle a stoly, hýbali nádobím a před vraty zatínali sekery do země.

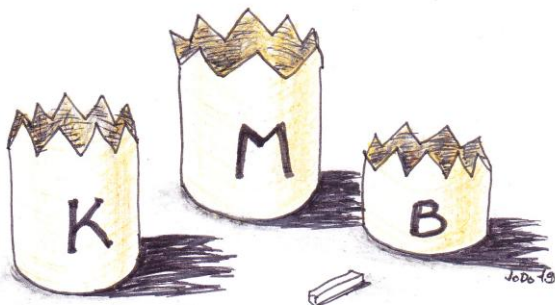


Tímto oznamujeme, že

v neděli 5. ledna 2020 od 17 hodin proběhne v Čeperce

Tříkrálová obchůzka.

Zájemci, kteří se chtějí účastnit, ať nás prosím kontaktují na email: ceperanek@seznam.cz, sraz je tentýž den v 16 hodin v Kinokavárně, oblečení zajištěno, s sebou prosíme košík na koledu.



Masopust

Pod názvem Masopust se skrývá celé období od Tří králů až do začátku postní doby, hlavně však poslední tři dny, jímž toto období končí. Na Moravě se označuje jako fašank, fašinek nebo ostatky. Nejde o církevní svátek, ale byl zařazen do církevního kalendáře a jeho termín se určuje podle Velikonoc. Středověké pokusy dostat tuto slavnost do kostelů a klášterů však byly marné. V poslední masopustní den se, především v době baroka, chodili věřící vyzpovídat do kostela ze svých hříchů. Dostali rozhřešení a byli očištěni před nadcházejícím půstem. A to bylo to hlavní, na co se nakonec církevní preláti soustředili, když už se jim nepodařilo lidové veselice omezit - aby věřící nezapomínali, že po masopustu začíná postní doba. Masopust se odehrává před Popeleční středou, která zahajuje předvelikonoční postní období.

V Čeperce se uskuteční

Hromnice 2.2.

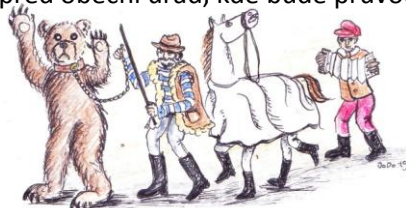
Na Hromnice o hodinu více! – nejznámější pořekadlo k tomuto dni. Znamená to, že v tento den je již o hodinu více světla než při zimním slunovratu! Lidé v minulosti věřili, že kdo by na Hromnice tancoval, vtipkoval či klel, přivolal by na sebe neštěstí. Ženám se v tento den zakazovalo šít, lidé byli přesvědčeni o tom, že jehla přitahuje blesky, a mohla by tak podpálit stavení.

Při prvních jarních bouřkách podle pověr hromy zaháněly zlé duchy do skrýší. Při prvním zahřmění

Masopustní průvod

v sobotu 22. února 2020 od 10 hodin,

který tentokrát pořádá **Základní škola Čeperka**. Přijít můžete před obecní úřad, kde bude průvod začínat.



Za Čeperánek Vám přejeme krásné prožití Vánočních svátků, klid, pohodu a hodně lásky.

